

OBRZYM (103) *sb m*

obrzym (100), **olbrzym** (3) *KochMuza, ReszPrz, WysKaz.*

o jasne.

sg *N* obrzym (30). ◇ *G* obrzyma (7). ◇ *D* obrzymowi (3). ◇ *A* obrzyma (3). ◇ *I* obrzym(e)m (3). ◇ *pl N* obrzymowie (25), obrzymy (8); -owie *HistAl, GliczKsiąż, RejWiz, GrzegRóżn Mącz* (2), *GórnDworz, BudBib* (3), *SkarŻyw* (4), *KlonFlis*; -y *LubPs, BibRadz* (2), *ReszPrz, SzarzRyt*; -owie : -y *BielKron* (6:2), *PaprPan* (4:1). ◇ *G* obrzym(o)w (10). ◇ *D* obrzym(o)m (1). ◇ *A* obrzymy (7). ◇ *I* obrzymy (4), obrzymami (2); -y *BielKron, RejPos*; -ami *Calep*; -y : -ami *PaprPan* (2:1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Istota wielkiego wzrostu i niezwyklej siły; gigas HistAl, Vulg, PolAnt, Calep. Cn (103) : O mocnyfz to był Anyoł/ o frogifz tho był obrzym nád włyztkimi mocarzmi fwiátá tego/ thák iáko o nim pífmá powiádáią [Vulg Ps 17]. RejAp 85.

a. *O postaciach mitologicznych; cyclops Mącz, Modrz; gigas Mącz (33) : RejWiz 82; [Jupiter] wciekał z niebá przed Obrzymy z drugimi bogi áż do Egiptu BielKron 24, 20v [2 r.], 22, 22v, 24; Athlas, Niewymownie wyfoka góra w Mauritaniey/ ná którey (yáko Poetowie pířą) yeden obrzim Athlas rzeczony ftoyi niebo rámiotami fwémi podpieraýac. Mącz 19a; Cyclopes, Obrzimowie byli niekiedy w Siciliey o yednym oku. Mącz 76a; Gigas, Stoliman/ Wielki okrutny człowiek/ Stwolin álbo obrzim niktórzi zowá ftoLin. Mącz 145c, 19a, 27a, 298b, 471a; Mogłby ich [Prudeńskich] o to Iowifz iuz befpiecznie próřić/ Iżeby mu pomogli walczyć z Obrzymámi PaprPan O2, E3v [2 r.], S3v, Cc2v, Dd4v; A pod tym przezwiłkiem [mężobójców] nierozumiałem obrzymow/ áni żadnych dziwow ludziom podobnych: ále żwierzętá ludzkością ozdobione/ rozume^m władáiące ModrzBaz 142v; StryjKron 145; [o Janie Kochanowskim] Wdźięcznieř [!] śpiewał niř on Cyklops/ obrzy^m bogowoyny. KlonŻal B3, B3 marg; KochMuza 26; Gigantomachia – Válka miedzi obrzimamy. Calep 455a, 455a; SzarzRyt A3v, D2v.*

W porównaniach (4): Tymże teř wścíem [Brdy] wyřrzyłř áno gory/ Hániębne z gárcow niofá wodne fory/ Ktore prowadzą z Bydgořci zdunowie/ Iák obrzymowie/ Gdy całkiem nieřli z gruntu wywařone/ Skáły Theřfálřkie KlonFlis G2v. Cf Wyrażenie.

Wyrażenie: »wielki jak obrzym« (2): ludzie lefni mieřzkáiący w onym lefie/ ktorzy byli wielcy iáko obrzymowie [quorum corpora erant maxima ut gigantum]/ w skorżánym odzieniu chodzący. HistAl K6, K6; Cyclopes álbo Gigántes/ ludzie wieley [!] iáko Obrzymowie/ ři byli w Syciliey pod gorą Etną BielKron 8v.

b. *O ludziach (69) : LubPs I; RejZwierz 43v; BielKron 447v; Mącz 155a; [Białobłocki mówi do nieurodziwego dworzanina, który otrzymał starostwo] záwdy fiedząc řpráwy odpráwu/ á iefliby mogło być/ iefcže bych wolał/ żeby z okná/ bo y twarz/ y brodeę mař po tęmu/ iř z gory/ zá obrzymá wydzielř. GórnDworz R8v, E; (nagł) Dunikowfcy. (–) Chociařci oni wzrořty ták niewielkie máią/ Rad vyrzę ty Obrzymy ktorzy im zdołáią PaprPam O4, C2, I2, X, Y4; Słába nádzieiá woýfko nawięřtřé krolowi/ Słába nádzieiá moc obrzymowi [gigas non salvabitur in multitudine virtutis suae Vulg Ps 32/16]. KochPs 46, 27; StryjKron 135 [2 r.]; CzechEp 90; ReszPrz 66; Calep 454b; KochFrag 22.*

W przeciwstawieniu: »obrzym ... karzeł, mąż« (1): [Chrystus] myał czyało yako mąż nye yako obrzym any yako karzeł *PatKaz III* 118v.

W porównaniach (10): *PatKaz III* 118v; Y rozłferzył był [Judas Machabejczyk] flawę ludu łwego/ á wdział ná łie pancerz iáko Obrzym [induit se loriam sicut gigas]/ y przypáłał łobie oręža woienne ku bithwie/ y broniał obozu mieczem łwoim. *Leop 1.Mach 3/3; RejPos 29; ArtKanc A19v; Wefelił łię Pan Kryłtus iáko Olbrzym ku bieżeniu drogi/ ábowiem nie miełzkał/ ále bieżał wołáiac WysKaz 7. Cf »(jak(o)) mocny obrzym«.*

W charakterystycznych połączeniach: *hardy obrzym, niewłciągniony, łmiały, udatny, uzbrojony; za obrzyma ujęć.*

Zwrot: »przerosnąć obrzyma« (1): páni mátká że niewielga była, Widziłz oycze, żem y ia nie przerołł obrzymá. *CiekPotr 27.*

Wyrażenia: »(jak(o)) mocny obrzym« [o Chrystusie] [szyk zmienny] (6): Słtał łie yák oblubyenyec ten Pan włfechmogący/ Z wylkyemi dáry do nas záwždy przychodzący/ Práwye yák mocny obrzym w drogę łie przypráwił [exultavit ut gigas ad currendam viam *Vulg Ps 18/6*] By łie nam z nyebá łwego s włłytkim dobrem zyáwił. *LubPs E3 [przekład tego samego tekstu RejPos, ArtKanc G13v]; RejPos 210v, 231, 346; PRzyłzedł iest k nam Obrzym mocny/ Mełyalz záslubiony/ Kryłtus wieczny Krol Izráelłki ArtKanc A12, G13v.*

»wielki obrzym« (1): Hercules, [...] Metaphoricos, Mocarz wielki obrzym. *Mącz 155a.*

Szereg: »gigant to jest (albo) obrzym« (3): Połłał tedy Moizelz dwánałcie kłiążąt Izráelłkich/ [...] A gdy przyłzli do Ebronu/ widzieli trzech mężów wielkich z narodu Enách/ to iest/ Gigántów álbo Obrzymow *BielKron 40, 61v, 445v.*

Przen (2) : Ale łzáthan nieprzyiaćiel chwały Bożey/ [...] pobudził Obrzymy/ ktorzy [...] chcąc łobie nábyć sławy/ pocżęli budowác wieżę Babel czwororożną z iednego Bogá łftności y Troiákie⁶⁰/ kthoreyby wierzch aż do niebá dołiągl *GrzegRóżn Hv, G2.*

α. *W Biblii o niektórych ludach, którym przypisywano ogromny wzrost; gigas Vulg, PolAnt (32) :* [Kain] zbudował wylkye myáłto Enos w ktorym łie zámnożyli obrzymowye ludzie wielcy á wyłocy/ by yákie łochy. *GliczKsiąż E2; [o Holofernesie] Vpadł mocarz choć go Tytán łynowie nie bili/ Ani łie nań z miał wyłokich obrzymi rułzyli LubPs hh3v; Leop Prov 21/16; DAwidek był niewielki/ z oną łwoią procą/ Gdy Obrzymá poráził/ z iego łrogą mocą. RejZwierz 69, 43v; BibRadz Gen 6/4, I 106a marg, 308c marg; BielKron 40v [2 r.]; RejPos 200, 215v; Obrzymowie byli ná ziemi [Gigantes fuerunt in terra] we dni ony *BudBib Gen 6/4, Sap 14/6, 197b marg, Ios 12/4, 17/15; WierKróc A2; SkarŻyw 269 [2 r.], 270, 500.**

W charakterystycznych połączeniach: *obrzym okrutny (4), pyszny (2), srogi (3), waleczny, zbrojny (2), zuchwały; ostateczny z obrzymow.*

Wyrażenia: »z (na)rodu obrzymow« (2): *Leop Deut 1/28; á ten Og był z narodu Obrzymow. Było iego łoże dłuę chowano/ żelázne ná dziw w Rábacie w dłuę dzyewięć łokci. BielKron 42.*

»obrzym mocny« (1): Z iego [Kaimowego] theż narodu wyłzli ludzie wielcy Obrzymowie mocni á waleczni/ ktorzy przeláadowáli lud Boży *BielKron 4v.*

Zestawienie: »Golijasz (a. Golijat) obrzym« [w tym: okrutny (2), okrutny a zbrojny (2), srogi (1)] [szyk zmienny] (7): [Bóg wybawił] dawida/ kroła z ręku Saulowych/ y z ręku Goliiafza obrzyma TarDuch D3v; RejZwierz 43v; Dawid poraził dwiema kamyki on[e]go okrutnego Obrzymá Goliafzá/ wybawiáiąc woyłká żydowłkye z wielkiego niebespyeczeńftwá onego RejPos A4v, 2, 18v; RejZwierz 204, 265v.

Synonim: gigant, obr, stoliman, stolin, stwolin.

AS, DO